

2.2.9.3

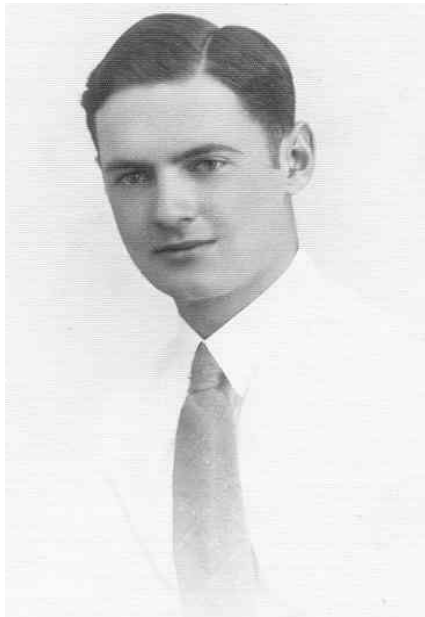
2.2.9.3.5.

T a d e u s z Tomasz
C h c i u k - C e l t

Marek Celt

* 17.10.1916 Drohobycz
+ 10.04.2001 Monachium

ż. Ewa, Janina z d. **Lovell**
c. Stanisława i Stanisławy
z Dolińskich
* 29.02.1924 Drohobycz

Tadeusz Chciuk (Drohobycz 1935)

2.2.9.3.5.1

Aleksandra Marta
C h c i u k - C e l t

*16.12.1946 Kraków

2.2.9.3.5.2.

Ł u k a s z
C e l t

* 18.07.1950 Paryż

2.2.9.3.5.2

ż. Mei z d. **Dayton**
* 8.09.1953 Seattle

2.2.9.3.5.3.

M a r i a
E l ż b i e t a

*11.03.1954 Monachium

m. 1°. Frank **Lord**
* 1944 Plymouth (GB)

m. 2°. Barry Norman
Schmitz
* 1958 + 9.09.2000.

2.2.9.3.5.4.

J a n **W a c ł a w**
C h c i u k - C e l t

*18.05.1955 Monachium

2.2.9.3.5.4

ż. Maureen **Higgins**
*6.02.1962 Pittsfield

Ewa i Tadeusz Chciukowie
(Monachium 1990 r.)

Chciuk Tadeusz Tomasz, (2.2.9.3.5) pseudonim lit.: *Marek Celt*, pseud. radiowy: *Michał Lasota*, pseud. konspiracyjny.: *Marek Sulima*, *Andor Varga*, *Zdzisław Witkowski*, *James Hughes*, *Onufry Hrycak*. Urodzony 17.10.1916 r. w Drohobyczu, zmarł 10.04.2001 r. w Monachium, żołnierz, autor, dziennikarz.

Absolwent Państwowego Gimnazjum im. Króla Władysława Jagiełły w Drohobyczu, w którym w 1935 roku zdał maturę. W gimnazjum działał w harcerstwie (doszedł z czasem do stopnia harcmistrza), pisywał do szkolnego pisma „Młodzież”, był hokeistą, szachistą i narciarzem. Równocześnie uczył się w ukraińskiej szkole muzycznej im. M. Łysenki w Drohobyczu. Po maturze podjął studia na Uniwersytecie im. Jana Kazimierza we Lwowie i w czerwcu 1939 roku uzyskał tytuł magistra praw. Ukończył także średni kurs Konserwatorium Muzycznego im. K. Szymanowskiego we Lwowie. Kierował męskim chórem „Echo” w Drohobyczu.

Po wybuchu wojny działał w konspiracji harcerskiej. W styczniu 1940 roku, wraz z bratem Andrzejem przedostał się na Węgry.

W Budapeszcie współpracował z ekspozyturą władz polskich na obczyźnie. Zaprzyśiężony jako kurier Związku Walki Zbrojnej

przemierzał szlaki pomiędzy Węgrami a okupowaną przez Sowieców Małopolską Wschodnią, przeprowadzając przez granice m.in. żołnierzy do odradzającego się we Francji Wojska Polskiego. O przeżyciach z tego okresu napisał książkę „Biali Kurierzy” (I. wyd. 1986).

W kwietniu 1940 roku wstąpił jako ochotnik do Armii Polskiej we Francji. Otrzymał przydział do artylerii

3. Dywizji Piechoty. Po upadku Francji, dostał się w St. Nazaire na angielski kontrtorpedowiec i wylądował w Plymouth. Służył w 1. Brygadzie Strzelców w Dywizjonie Art. Lekkiej Motorowej w Szkocji. Tam też ukończył Szkołę Podchorążych Artylerii.

W grudniu 1941 r., jako kurier rządu gen. Sikorskiego, został zrzucony na terytorium okupowanej Polski. Była to jedna z pierwszych i najtragiczniejszych w skutkach operacji spadochronowych (operacja *Jacket*). Z sześciu skoczków zrzuconych omyłkowo tuż za granicą Generalnej Guberni, dwóch zginęło w dniu zrzutu, pozostałych ujęła niemiecka straż graniczna. Udało im się jednak, po starciu z Niemcami i wybiciu załogi posterunku, dotrzeć do Warszawy i wykonać powierzone zadanie. Ten epizod T. Chciuk opisał w książce „Koncert. Opowiadanie cichociemnego” (I. wyd. 1945).

W okupowanej Polsce pracował w biurze delegata rządu Cyryla Ratajskiego, prowadząc rozmowy z działaczami podziemia, kontaktując się z organizacjami politycznymi, z Armią Krajową, Batalionami Chłopskimi, organizacjami harcerskimi, zbierając informacje o sytuacji w okupowanym kraju.

Droga powrotna trwała dwanaście miesięcy i wiodła przez Słowację, Węgry, Chorwację, Włochy, Szwajcarię, Francję, Gibraltar. Aresztowany w Hiszpanii, jako szkocki pilot James Huges kilka miesięcy spędził w więzieniu

w Geronie i obozie koncentracyjnym Miranda de Erbo, z którego wydostał się przy pomocy obozowego lekarza. Przebieg tej misji opisał w książce „Raport z podziemia -1942”.(wyd.1990) .

Po powrocie do Londynu w czerwcu 1942 r. został szefem kurierów w MSW, a jesienią tego roku - członkiem zespołu tajnej rozgłośni polskiej „Świt” w Bletchley.

W 1944 roku, pod ps. *Marek Sulima* ponownie wyruszył do Kraju, jako emisariusz premiera St. Mikołajczyka. Misja pod kryptonimem *Salamanca* rozpoczęła się nocą z 3 na 4 kwietnia w Brindisi, skąd wraz z Józefem H. Retingerem wystartował do lotu nad Polskę. Ich misja miała na celu zorientowanie polskiego podziemia o zmienionej sytuacji politycznej Polski po konferencji w Teheranie.

Do Anglii powrócił w lipcu tego roku, lotniczym trzecim „Mostem”, z największą z dotychczasowych pocztą od Delegatury Rządu na Kraj, dla londyńskiej centrali. W tej akcji miał pod swoją opieką Tomasza Arciszewskiego, desygnowanego na następcę prezydenta RP i Józefa H. Retingera, wysłannika rządu, którego –dotkniętego paraliżującym porażeniem nerwów – przetransportował z Warszawy na lądowisko pod Tarnowem. Tą samą Dakotą lecieli oficerowie AK ze zdobytymi przez wywiad planami i częściami rakiety V-2.

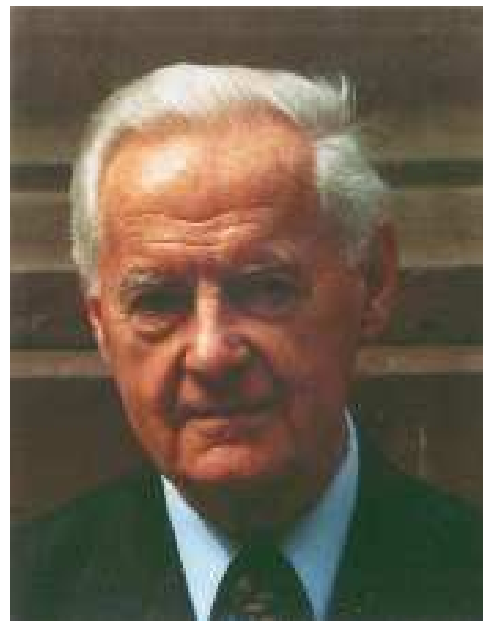

Naczelnny Wódz gen. Kazimierz Sosnkowski dekoruje Tadeusza Chciuka Krzyżem Srebrnym Orderu Wojennego *Virtuti Militari*, Londyn 30. sierpnia 1943 r.

Po zakończeniu wojny, w grudniu 1945 roku Tadeusz Chciuk przyjechał do Polski z J. Retingerem, tym razem już oficjalnie, jako sekretarz angielskiej Misji d.s. Demobilu, która przekazywała do zniszczonej wojną Polski, materiały i sprzęt demobilizowanej armii angielskiej.

W Krakowie odnalazł po wojennej rozłące narzeczoną Ewę Lowelównę, która przeprowadzona szlakiem Białych Kurierów z rodzinnego Drohobycza, przeżyła wojnę na Węgrzech, w obozie dla rodzin internowanych oficerów polskich w Balatonboglár, gdzie w polskim gimnazjum uzyskała maturę, i w Budapeszcie, rozpoczynając tam studia na Uniwersytecie. Pobrali się w grudniu 1945 r.

Aresztowany przez Urząd Bezp. w Krakowie wraz z żoną, jako rzekomy agent Intelligence Service, został uwolniony po dwóch miesiącach wskutek interwencji v-premiera Stanisława Mikołajczyka. Szykanowany i nakłaniany do współpracy przez Urząd Bezp., 28 września 1948 r. uciekł wraz z żoną i półtoraroczną córeczką Aleksandrą, kurierskim szlakiem przez Słowację i Austrię do Francji, gdzie w bardzo trudnych warunkach spędził trzy i pół roku, z trudem utrzymując rodzinę. W tym czasie wstąpił do Polskiego Stronnictwa Ludowego na Uchodźstwie, pełnił w nim funkcję prezesa okręgu paryskiego, a także redagował „Biuletyn Informacyjny”, PSL we Francji. Od początku pracy w PSL na emigracji wchodził w skład jego najwyższych władz. Na V Kongresie PSL w 1975 r. w Brukseli został wybrany prezesem Rady Naczelnej PSL. VII Kongres powołał go na I wiceprezesa Naczelnego Komitetu Wykonawczego PSL, a w roku 1988 objął funkcję prezesa, i pozostał nim do śmierci. W 1952 roku uzyskał pracę w Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa i przeniósł się wraz z rodziną do Monachium. W RWE przepracował wraz z żoną ponad 30 lat. Był współorganizatorem sekcji polskiej RWE, kierownikiem działu wiejskiego, pod pseudonimem *Michał Lasota* pisał i nagrywał audycje, komentarze, audycje harcerskie i słuchowiska. Pracę w rozgłośni zakończył na stanowisku wicedyrektora (od r.1976) w roku 1983, w którym przeszedł na emeryturę.

W tym okresie zajął się pracą literacką opracowując i wydając w formie książkowej, pod pseudonimem *Marek Celt*, bogate koleje swoich wojennych losów.

Przez wiele lat był prezesem Syndykatu Dziennikarzy Polskich w Niemczech.

Od 1981 roku pełnił funkcję prezesa samodzielnego Oddziału b. Żołnierzy Armii Krajowej w Niemczech, a także był kierownikiem i dyrygentem kościelnego chóru polskiego „Lutnia”.

Pochowany 27. maja 2001 roku z honorami wojskowymi, spoczął w Panteonie Żołnierzy Polski Walczącej na cmentarzu powązkowskim w Warszawie.

15 maja 2005 w kościele garnizonowym św. Elżbiety we Wrocławiu została wmurowana tablica pamiątkowa poświęcona Tadeuszowi Chciukowi – Celtowi.

5 września 2008 roku w siedzibie Konsulatu Generalnego RP w Monachium odbyła się uroczystość wręczenia rodzinie Krzyża Komandorskiego z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski, przyznanego pośmiertnie przez Prezydenta RP za wybitne zasługi dla niepodległej i demokratycznej Polski.

Odnaczenia: Krzyż Srebrny orderu Virtuti Militari, Krzyż Walecznych – dwukrotnie, Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Harcerski Srebrny Krzyż Zasługi z Mieczami, hiszp. Order św. Graala, Krzyż Armii Krajowej, Krzyż Batalionów Chłopskich, Krzyż Kampanii Wrześniowej, Bojowa Odznaka Spadochronowa, Medale Wojska Polskiego.

Źródła:

- *Polsko – Niemiecki Leksykon Biograficzny, 2001.*
- Bogumiła Żongołłowicz: *Tadeusz Chciuk – Michał Lasota – Marek Celt (1916 –2001).*
- Karolina Sikora: *Ostatni emisariusz Tadeusz Chciuk-Celt 1916-2001. Informacja o wystawie.*
- Arkadiusz Indraszczyk: *Działalność Tadeusza Chciuka-Celta w Polskim Stronnictwie Ludowym we Francji (1949-1952).*
- *Ewa Chciuk -Celt - Adam M. Chciuk - korespondencja. Fotografie - ze zbioru Ewy Chciuk-Celt.*

Ewa Chciuk – Celt (ż.2.2.9.3.5.), urodzona i wychowana w Drohobyczu przy ul. Św. Jana, w rodzinie Stanisława Lovella, inżyniera leśnika, inspektora lasów w Radzie Powiatowej i Stanisławy z Dolińskich.

Uczęszczała do Szkoły Powszechnej im. Królowej Jadwigi, a po jej ukończeniu, do gimnazjum koedukacyjnego imienia im. Henryka Sienkiewicza.

Po wybuchu II Wojny Światowej i zajęciu Drohobycza przez wojska sowieckie, wobec zagrożenia wywiezieniem w głąb Rosji została w kwietniu 1940 roku wyprowadzona przez kuriera Władysława Ossowskiego, wraz z bratem Jerzym Lovellem, szlakiem kurierskim na Węgry. Ojciec Ewy, zmobilizowany we wrześniu 1939 roku oficer rezerwy, internowany po przejściu ze swoim oddziałem granicy z Węgrami, przebywał w obozie dla oficerów polskich w Kiskunlacháza. Tam też, do obozu dla rodzin internowanych oficerów trafiły jego dzieci. Podjęła przerwana w Drohobyczu pracę w harcerstwie i naukę w polskim gimnazjum w Balatonboglár. Tam też uzyskała maturę w maju 1943 r.

Następnie, podjęła studia romanistyczne, na uniwersytecie im. Péter`a Pázmány`ego w Budapeszcie.

W listopadzie 1944 roku, przejeżdżając przez most św. Małgorzaty na Dunaju, wskutek przypadkowego wybuchu ładunków podczas minowania mostu przez Niemców, doznaje ciężkiej kontuzji kręgosłupa.

Oblężenie miasta przez wojska sowieckie (12.1944 – 2.1945) przetrwała w Budzie.

Do Polski powróciła w sierpniu 1945 roku. Kontynuowała studia romanistyczne na Uniwersytecie Jagiellońskim u prof. M. Brahmery i St. Wędkiewicza.

Dnia 19.12.1945 r. Ewa Lovellówna wyszła za mąż za spotkanego w Krakowie, po wojennej rozłące swego narzeczonego z Drohobycza, Tadeusza Chciuka. Ślub odbył się w Krakowie, w kościele akademickim Św. Anny.

W kwietniu 1946 r. Tadeusz Chciuk, sekretarz misji pomocowej przekazującej do Polski sprzęt z demobilizowanej armii angielskiej, został aresztowany wraz z żoną przez Urząd Bezpieczeństwa, jako rzekomy agent Intelligence Service – wywiadu angielskiego.

Więzieni byli w Warszawie, w więzieniu przy Rakowieckiej. Zwolnieni z więzienia, wskutek interwencji v-ce premiera St. Mikołajczyka, ale szykanowani i inwigilowani przez UB, świadomi, że ich wolność jest tymczasowa, uciekli we wrześniu 1948 r. przez Słowację i Austrię do Paryża z półtoraroczną córką Aleksandrą.

Ewa Chciuk kontynuowała studia na Sorbonie i w Alliance Française w latach 1949-1951 zakończone dyplomem nauczycielskim.

W marcu 1952 r. rozpoczęła wraz z mężem pracę w Radiu Wolna Europa w Monachium.

W RWE pracowała do emerytury, na którą, jako *senior researcher* w Biurze Badań i Analiz, przeszła w lipcu 1987 r.

Odbyła kilka podróży do Indii w latach 1970-tych i 1980-tych, będąc w bliskich kontaktach z Wandą Dynowską – Umadevi, działaczką społeczną i polonijną i z Dalaj Lamą.

Po śmierci Tadeusza Chciuka w kwietniu 2001 roku, Ewa Chciuk - Celt samotnie zamieszkuje w *Celtowie* – domu Chciuków pod Monachium. Opiekuje się bogatą spuścizną po mężu, m.in. inicjując i współorganizując wystawę „Ostatni Emisariusz Tadeusz Chciuk – Celt, 1916 – 2001”, która od 2005 roku eksponowana jest w kolejnych miastach w Polsce – jak dotąd, w Warszawie, Wrocławiu, Książu, Łowiczu i Sandomierzu (fragm.) wydając książki dawniej publikowane, i uczestnicząc w opracowaniu Jego książki ostatniej, niedokończonej, która pod tytułem „Z Retingerem do Warszawy i z powrotem. Raport z Podziemia 1944” została opublikowana w 2006 roku.

Źródła: - list Ewy Chciuk - Celt do Adama M. Chciuka z dn. 12.07.05.
-katalogi i recenzje.

Na fot.: Ewa Chciuk – Celt podczas otwarcia wystawy poświęconej Tadeuszowi Chciukowi (Celtowi) 19.08.2007 w Sandomierzu, podpisuje książki męża.

Fot. Andrzej S. Chciuk.

